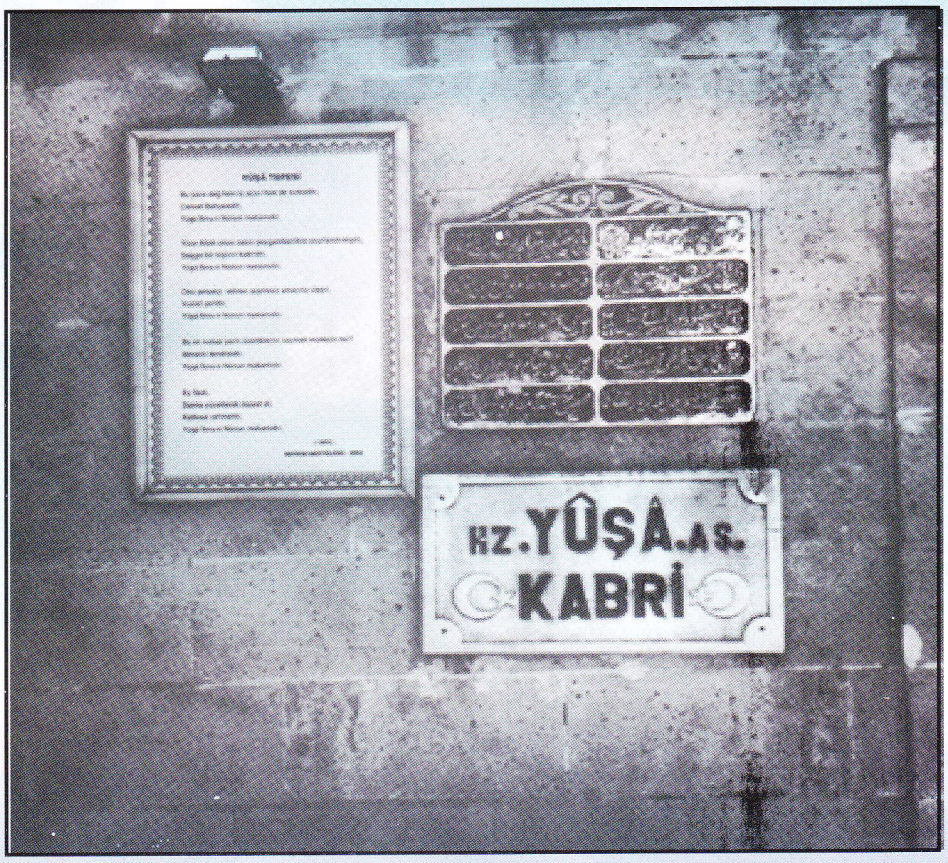

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

TEMMUZ 2017
SAYI : 58

NEVZUHUR
EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

TEMMUZ 2017 - SAYI : 58

SAHİBİ:
MUSTAFA AKBABA

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:
ALİ DEMİREL

YAYIN KURULU:
BEKİR KARA
HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:
Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2 ANTALYA

TLF : 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER: 0 (242) 241 41 74

www.mustafaakbaba.com

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ
TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK
Tel : 0 (242) 248 90 88
www.tunahanmatbaa.net
info@tunahanmatbaa.net
tunahanofset@gmail.com
Sinan Mh. Atatürk Cd. 1254 Sk.
Rıfat Türkcan Psj. No: 14/7
Muratpaşa / ANTALYA

YAYIN TÜRÜ :
Yerel - Süreli
İki Ayda Bir Yayımlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR
Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da
Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Gönderilen yazıların yayınlanması, Yayın kurulu nun kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına www.mustafaakbaba.com adresinden ulaşabilirsiniz.

BU SAYIMIZDA YAYINLANAN

DOST PENCERESİNDEN BAKANLAR
HASAN TÜLKAY

PETROL MESELEMİZ
MUSTAFA AKBABA

YÛŞA TEPESİ
ALİ DEMİREL

BAĞLAMINDAN KOPARILIŞINDAKİ ROLÜMÜZ
ANDAÇ

Kaybolmak üzere olan Kültür hazinemiz: GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU
TUNCER GÜNAY

GEZDİM KİLİS'İ
MUSTAFA ALPAYDIN

DELİ GÖNLÜM
OSMAN NEBİOĞLU
(HIŞIR OSMAN)

OKUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları;

Zaman su gibi akıp gidiyor. 2017 yılının yarısını da geride bıraktık. Temmuz sayımızla sizleri tekrar selâmlıyoruz.

İlk yazımız HASAN TÜLKAY'ın olup *DOST PENCERESİNDEN BAKANLAR* başlığını taşıyor. Hani; "Akıl yaşta değil, baştadır" diye bir atasözümüz vardır ya, 'Türklük' kavramının da kanda değil kabullenişte olduğunu bu yazıyı okuyunca bir kere daha görmüş olacağız.

MUSTAFA AKBABA; *PETROL MESELEMİZ* başlığıyla sunduğu yazısında, kaybettiğimiz petrol yataklarımızla ilgili az ama öz bir bilgi verirken 'Acaba' diye de sormadan edemiyor.

ALİ DEMİREL'in yazı konusu *YÛŞA TEPESİ*. İstanbul'un önemli ziyaretgâhlarından bir yer olan bu tepe ve YÛŞA a.s hakkındaki bilgileri yazının akışı içerisinde bulacaksınız.

Yazısına, *BAĞLAMINDAN KOPARILIŞINDAKİ ROLÜMÜZ* başlığını uygun gören ANDAÇ ise ilginizi çekecek konulara kapı aralıyor.

TUNCER GÜNAY, yine bir kültür-sanat yazısıyla sayfalarımız arasında yerini alıyor. Konu başlığı; *KAYBOLMAK ÜZERE OLAN KÜLTÜR HAZİNEMİZ: GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU.*

MUSTAFA ALPAYDIN *GEZDİM KİLİS'İ* ve OSMAN NEBİOĞLU (HIŞIR OSMAN) *DELİ GÖNLÜM* şiirleriyle dergimizi renklendiriyorlar.

Bir sonraki sayımızda buluşmak ümidiyle hoşcakalınız.

NEVZUHUR

DOST PENCERESİNDEN BAKANLAR

HASAN TÜLKAY

24 Nisan 2006 akşamı; öğretmen arkadaşımız Fikret Çam'ın Rennes şehrinde düzenlediği 23 Nisan şenliği dönüşünde Paris'te bilgisayarım, cüzdanım ve pasaport dâhil kıymetli evrakımın bulunduğu çantam çalınmasaydı, bu yazımın kişi, zaman, mekân ve isim kadrosu daha net sabit bilgilerle zenginleşecekti. Paris'in göbeğinde, Gare de l'Est (Doğu Garı)nda, belki onlarca sivil veya üniformalı resmî güvenlik görevlisinin kaynadığı bir ortamda adeta hafızasını kaybetmiş bir haymatloz olarak kalışımı bile Ermeni meselesiyle irtibatlandıranlar oldu. Çünkü 24 Nisan tüm dünyada "1915 Ermeni Soykırımını Protesto Günü" olarak gündeme getiriliyor ve özellikle Avrupa'daki, Amerikadaki Ermeni lobisi harekete geçiyordu... Şahsen Fransa'da öğretmenlik yıllarımda yakından tanıdığım Ermenileri gözümün önüne getirince, böyle bir ihtimali aklımın ucundan bile geçirmedim. İsteyen bu iyi niyet saflığımı "aptal Trük'lüğümle izah edebilir. Fakat anlatacağım hatıraları yaşayan her insanın beni anlayacağını ve benim gibi düşüneceğine kaniyim...

Hangisinden başlayayım ki diye düşünürken aklıma radyodan Türkçe müzik dinlemek istediğimizde kısa dalganın parazitleri arasında kaybolan TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu yerine dinlediğimiz Fransa'daki Ermeni radyoları geldi... Sözleri Ermenice, fakat ezgisi, müziği, havası Kafkaslar'dan Kerkük'e kadar bizim havamızı yansıtan Ermeni türküleri, şarkıları... Yıl 1992-93... Lyon Merkezi'nden Türkçe radyo yayını yapma şansımız doğdu. Radyo Soleil (Güneş demek) haftada bir saatini Türk göçmenlere ayırmış. Genellikle sazı-sözü olan öğretmen arkadaşlar stüdyoya girip canlı yayın yapıyorlar. Lyon Merkezde çalışan öğretmen arkadaşlardan Çankırılı İsmail Özmen'in müzik performansını paylaştığı yayına bağlanan yaşlı, titrek bir kadın sesi: "Evlâdım ben de Anadolu Ermenisi Türkiye muhaciriyim... Kaç senedir Kilis'i, Antep'i görmedim. Vatanıma çok hasretim. Madem ki muallimsin, benim için Muazzez Türüng'ün Mektebin Bacaları türküsünü söyler misin?.." İsmail hoca çalmış, söylemiş ve ağlamış... "Yahu sultanım, sanki bir Ermeni değil de ninem konuşuyormuş gibi geldi.. O kadar güzel ve samimi bir dilden..." diye nakletmişti sonra dostlarına...

Drome (26) il merkezi Valance Türk Kültürü ve Türkçe Dersleri öğretmeni Tokatlı Kadir Bay arkadaşımızın yaşadığı olay daha da ilginç: "Sene başı veli toplantısı yapıyoruz... Bölücü terör örgütü tarafından beyinleri yıkanmış bazı Kürt kökenli vatandaşlar toplantının huzurunu bozan çıkışlar yapıyorlar. Türkçe eğitim çalışmalarımızı sabote etmeye, toplantıyı dağıtmaya karar vermişler belli... Bazı genç militan örgütçüler kapıyı da tutmuşlar... Gergin bir hava var... İlerlemiş yaşına ve uzun gurbet hayatına rağmen Türkçeyi unutmamış Malatyalı Nuri amca söz alarak ortamı sakinleştirdi: Bakın bu bayrağa ihanet etmenin bedeli çok ağırdır. Bizim yaşadıklarımızdan ibret alın... Hepimizin yaramız vardır... Fakat bu yarayı kaşıyıp durmanın, azdırmanın kimseye faydası yoktur. Aklınızı başınıza toplayın... Hocam bayrağını başucuna asıyor, biz sandığımızda saklıyoruz." Malatyalı Ermeni Nuri amca Kadir beyle iyi görüşen bir dost insan olduğunu söylemeye gerek var mı bilmem?.. (Kadir Bay arkadaşımızla telefonla görüştüm; belgesiz-kayıtsız konuşmak istemediğini söyledi; fakat benim bazı hafıza yanılgılarımı da düzeltti. Meselâ ben Nuri amcayı Kayserili bir Müslüman ailenin himayesinde büyümüş biliyordum; değilmiş...)

Romans (26100) La Monnaie'de yabancılar için açılan Fransızca kurslarında iz bırakan dost isimlerden birisi Ferman Nazaryan hanımdı. Portekizli, Arap, Türk, İspanyol göçmen kursiyerler arasında bir de Beyrut kökenli Ermeni vardı. Türkçe okuyup yazabildiği ve en önemlisi de konuşabildiği için bizim hanımı ve beni kendisine daha yakın hissediyordu. Aramızdaki yaş ve nesil farkına rağmen ailecek dost olmuştuk. Bir gün sormuştum; Beyrut kökenlisiniz ama Türkçeniz çok güzel... Bu nasıl oluyor? "Evlendiğimde çok az Türkçe biliyordum. Kayınpederim Maraşlı idi. Bizim

gençliğimizde Türkçe bilmeyene efendi nazarı ile bakılmazdı. Türkçeyi kayınpederim öğretti. Fransa'ya geleli yıllar geçti ama, Türkçe filmler izleyerek, şarkılar dinleyerek Türkçeyi unutmadım. Evimde belki binden fazla film ve müzik kaseti var. İsterseniz çocuklar dinlesin diye size de emanet verebilirim. Orhan Gencebay, İbrahim Tatlıses, Ferdi Tayfur... Aklınıza gelen, hatta şimdi piyasada bulamayacağınız şarkılı türkülü bütün filmlerin videoları bende mevcut..." Gurbet yalnızlığını paylaşmak için bizi kendisine dindaşlarından yakın hisseden Ferman hanımdan damak zevklerinin, yemek isimlerinin bizimkiyle hemen hemen aynı olduğunu da öğrendim. Geleneksel Türk mutfağının festivallerde Ermeni stantlarında aynen takdim edilmesine şaşırmayışım biraz da O'ndan öğrendiklerim sebebiyledir. Börek, çörek, dolma, pilav, çorba, basturma, sucuk, köfte, kebap, yoğurt, pilâki aklıma geliverenler...

Ermeniler Anadolu - Osmanlı coğrafyasında birlikte yaşadıkları halklarla kültürel iletişimi zengin bir topluluk... Türkiye kokusu mutfaklarına sinmiştir... İsimleri farklı bile olsa Ermeni mutfağı bizi andırır. (Eğer Türk mutfağına onlardan geçtiyse, bunda da ürkecek bir şey yok...) Çeyrek asır önce Fransa'da çay-pasta ve şiir-müzik muhabbetleri ile gurbet hüznümüzü paylaşan Ferman hanımın akıbeti ile ilgili hiç bir bilgim yok. Türkiye'deki Nazaryan ailesi ile yakınlığı var mıydı, yoksa bir isim benzerliği mi, onu da bilmiyorum. Biz altmışı geçtiğimize göre O da çoktan bu dünyadan geçmiş olmalı. Toprağı bol olsun, ışıklar içinde uyusun diyelim...

Fransa Türk Federasyon Toulouse ÖtükenTürk Kültür Ocağı'nda tanıdığım güzel insan "Şahin abi"yi nasıl anlatsam bilemiyorum. Kültürel köklerine ve Türkçemize sahip çıkma konusunda hassasiyeti bütün gurbetçi Türklerimize örnek olacak bir İstanbul Ermenisi... Gerçek adını unuttum ama; Fransa'nın eğitim, bilim, teknoloji kenti Toulouse'da yaşayan ülkücü ruhlu Türk gençlerinin Şahin abisi... Hedefi gençliğin eğitimi olan bir seminer-sohbet programımızın sonunda tebrik-teşekkür duygularını iletmek için yanıma geldi...

"Hocam sohbetinizden çok şeyler öğrendim. Buradaki çocuklarımızın en büyük sıkıntısı ana dillerini bilmeyişleri... Türkçenin yerini Fransızca almış, Fransızca ana dilleri olmuştur. Eğer bana kaynak doküman bırakabilir ve birkaç saat pedagojik ders verebilirseniz ben dernekte Türkçe derslerini verebilirim. Dilimizi öğretemezsek çocuklarımız Fransız kültürü içinde eriyip gidecekler." Şişman denecek kadar iri-yarı adama kuşkulu gözlerle baktığımı fark eden uyanık gençlerden birisi devreye girdi: Hocam; Şahin abimiz Ermenidir, ama bizdendir. Dediğini de yapacak karaktere ve birikime sahiptir... Şaşkınlıkla "Yaa, öyle miii?.." demişim bir anda... Şahin abi meğerse hem Türkiye'den, hem de İngiltere'den çift üniversite diplomalı bir teknik adammış. Meşguliyeti elektrik-elektronik üzerineydi galiba... Kendi kendime dedim ki; iyi ki Ermeni mevzularına filan dalıp adamı rencide edecek lâflar etmemişim... Öyle ya, misafirimiz sayılır. Kel yanında tarak anılmazmış, inceliğimizi bozmamışız diye sevindim.

Şahin abi Toulouse ÖtükenTürk Kültür Ocağı'nın resmî makamlarla muhataplığında her zaman devrededir. İngilizce ve Fransızcası da Türkçesi kadar mükemmel olduğu için beşerî ilişkileri çok iyidir. Seminerden sonra Ocak lokalinde hacı adaylarına eğitim mahiyetinde verilen dersleri de ilgiyle takip eden Ermeni "Şahin abi"nin Türkçe gayretlerine Galip Ayata hocamız daha yakın tanıktır. Fransa'da çocuklarımıza öğretmenlik, cemaate imamlık yapan ilâhiyatçı "Komando Galip" aynen şunu söylemiştir: Şahin Ermeni amma, bizim Türklerden çok daha Türk... Evine telefon ettiğimde telefona genellikle önce kızları çıkar ve Türkçe "Buyrun efendim, kimi aramıştınız? Evet efendim.." diye karşılarlar... Bizim Türklerin çocukları ise Fransızca "oui alo" derler, Türkçe konuşmak mecburiyet olunca da korkar, çekinirler adeta... (Yirmi yıl önceki durum aynen devam ediyor dersek, gurbet çiçeği gençlerimize haksızlık olur zannediyorum. İnternetin ve televizyonun zararlı etkileri yanında Türkçemizin öğrenilmesi ve yaygınlaşması konusunda fevkalâde katkıları olmuştur. Ayrıca duyarlı vatandaşlarımızın dernekler bünyesindeki Türkçe dersleri, resmî diyanet görevlisi hocalarımızın ve MEB görevlisi Türk Kültürü ve Türkçe öğretmenlerimizin çalışmaları sayesinde kendi kökleriyle bağını güçlendirmiş, "uyum sorunu" taşımayan bilinçli bir nesil de yetişmiştir.)

Lyon'da Türk olma-Türk kalma mücadelesinin bayrak isimlerinden Halis Kirazlı'nın evinde yaşadığımız bir vatanseverlik tablosu... Yozgatlı bir gencimiz bedelli askerlik için bir aylığına Türkiye'ye gönderilecek. Askeri uğurlamak için konum-komşu, akrabalar, arkadaşlar, hemşeriler Halis kardaşımızın saray gibi evinde toplanıyorlar. Balkondayız. Yaşlıca bir adam bahçe kapısından girerken Halis uyardı: "Hocam bu gelen yaşlı adam iyi dostumuzdur. Ermenidir. Adam gibi adamdır. Mert adamdır. Ağzımızdan onu incitecek bir söz sadır olmasın diye..." Adam hakikaten bir beyin otağına girer gibi, usûl-erkân adâb ile merhaba diyerek geldi.

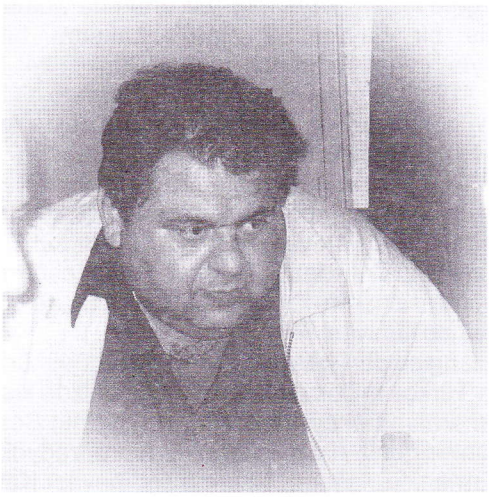

Askere gidecek gence vatanî görevini yapmış arkadaşları tavsiyelerde bulunuyorlar: "Aman ha cüzdanına dikkat et.. Para taşıma.. Fotoğraf makinesi götürme.. Telefonunu dışarıdan güvenilir bir tanıdığa emanet et.. Çavuşlara şöyle davran.. Dersleri böyle dinle.. Çarşı izninde filan lokantaya git.. Dikkat etmezsen çok başın ağrır..." Ermeni Türk'ü abi dayanamadı, söze karıştı: "Ulan yaptığınız,

yapacağınız topu topu bir aylık askerlik... Cehennem azabı olsa yine katlanır insan.. Topu topu bir ay... Oğlum, bunların dediğine bakma... Hiç bir şey olmaz... Boşuna gözünü korkutuyorlar... Turist gibi gidip geleceksin... Yemin töreninizden sonra sizi gezdirecekler, denize götürecekler... Antalya'yı göreceksiniz... Tarihî, turistik yerleri ziyaret edeceksiniz... Devlet sizin misyonunuzu çok önemsiyor... Askerliğinizi Türkiye'nin tanıtım fırsatı gibi görüyor... Bunların söylediklerine asla kulak asma.." Sonra da askerlik tecrübeli tavsiyeci gençlere lâfı çaktı: "Ulan siz ne biçim Türk gencisiniz. Erzurum'da tam 24 ay bir gün dahi izin kullanmadan tam 24 ay askerlik yaptım; sizin kadar mavra atmadım..." Gençleri sus-pus eden bu müthiş hatırlatmadan şahsen ben bile utandım...

Ermeni lobisinin Batı'daki siyasal ağırlığının belgesi "Soykırımı inkâr yasası"nın Fransız parlamentosunda hararetli tartışmalarla gündemde olduğu bir gün yakın dostlarımızdan Giresunlu Yusuf Tatar'ın bir işi icabı Paris'in banliyölerinden (92140) Clamart'a gelmişiz. Bir zengin evinin çatısında bacasında tamirat tadilat işleri var. Vardığımız evden kapı açılınca bize sıcak gelen bir müzik ve duvarda bir Ararat (Ağrı Dağı) posteri... Türk olduğumuzu anlayınca evin hanımı oldukça soğuk davrandı. Fakat beyi son derece rahat ve hatta ustanın bir Türk çıkmasından memnun gözüküyor. Yusuf'la oğlu Mustafa tavana çıkacaklar; ben de bir Türk lokantasında hem karnımı doyurur, hem de vakit geçirir, işin bitmesini beklerim diye düşündüm... Yusuf Tatar "Ooo hocam, burada hiç Türk işyeri yoktur. Burası zengin burjuva muhit sayılır. Yaser Arafat'ın öldüğü askerî hastanenin yakınındayız. Sen şimdi çık, yakınlarda bir kafe-barda süt-çörek birşeyler atıştır, açlığını yatıştır. Biz de çok sürmez iki saate işimizi bitiririz herhalde" dedi... Sessiz, sakin bir şehir, gürültüsüz, temiz sokaklar... Epeyce yürüdüm, şansımı deneyeyim, belki bir Türk lokantası bulurum diye.. Yok.. Çaresiz, rastgele bir kafe-bara girdim. Henüz erken saatler 10.00 filan olduğundan ortam sakin, tenha... Yiyecek-içecek siparişimi verdim, biraz vakit geçireceğim... İçerde benden başka argolu konuşmalarla dart oynayan iki erkek müşteri ve barmen kadın var.. Dışarıdaki masalar tamamen boş... Ben bir yandan kahvemi içerken, bir yandan da dart oynayanların muhabbetlerini anlamaya çalışıyorum. Derken içeriye iri yarı iki genç müşteri girdi... Servis bölümünde hem içiyorlar, hem de barmen kadını çileden çıkartacak sulu şakalar yapıyorlar. Dart oyuncularını bırakmış, bakalım işin sonu nereye varacak diye yeni gelen clochard (serseri) müşterileri takibe başladım. Bir ara kadın o hale geldi ki; ellerini göğsünde kavuşturup "Hasminallah" deyiverdi. Öylesine şaşırmışım ki, neredeyse fincanı düşüreceğim... Dart oynayanlardan uzun saçlı adam şaşkınlığımı fark etmiş olmalı ki; masama geldi, eğildi; "Türk müsün abi?." deyiverdi. Kılık kıyafet ve tavırlarında hiç Şark kokusu hissetmediğim için şaşkınlığım katlanarak "Evet Türk'üm" dedim.. Adam müsaade isteyip karşıma oturdu ve Türkçe konuşmaya başladı:"Biz de Kayseri Ermenisiyiz. Ermeniler daha ince sanat ve ticaret erbabı olurlar ama, biz onyedi sene oldu, bu cafeye takıldık kaldık... Yani Ermenilikten, Kayserililikten nasibimizi alamamışız." Ben de öğretmen olduğumu söyledikten sonra mevzuyu Fransız Millî Meclisi'nde tartışılmakta olan Ermeni yasasına getirdim. "Hocam bunların hepsi de rant meselesi... Adamlar siyasî rant hesaplarına göre bizimkileri kullanıyorlar... Yüz sene önce olmuş, gelmiş geçmiş olayları bugün kan davasına çevirmek yanlış... Sadece Fransızlar değil, bizim içimizden de bu işlerin ticaretini yapanlar var... ASALA takipçisi gençler var, bizden de bağış istediler.. Aylık haraca bağlayacaklar hani... Biz yüz vermeyince bize de cephe aldılar, olmadık hakaretler ettiler. Yine de pabuç bırakmadık... Velhasıl biz arada kaldık. Sizinkiler Ermeni diye bizi hor görür, bizimkiler de Türk tohumu diyorlar... Bırak Türklüğü, Ermeniliği.. Önce insan olsak bütün bunlar yaşanmazdı..." Sonra bölük pörçük ailesinin Kayseri hatıralarını anlattı... Bana da misafirim diye fazladan bir çay ısmarladı, kartını verdi; yolunuz düşerse yine beklerim hocam dedi... O cafede geçirdiğim iki saat bende tarihî olayları kan ve kin davasına dönüştürmenin yanlışlığını düşündürdü...

Her biri ayrı ayrı insanî pencereler açan Ermeni hikâyeleri dinledim, yaşadım. Birkaçının özetini yazdım... Genç kuşakları bilemem amma, Anadolu'da hatıra izleri taşıyan Ermenilerin genellikle daha barışçıl düşündüklerini, davrandıklarını gördüm. Buna rağmen Fransa'da parlamentoda ve özellikle yerel yönetimlerde hissedilir ağırlığı olan Ermeni lobisi maalesef siyasetlerini Türkiye düşmanlığı üzerine kurgulamış görünüyor. Siyasetin doğası icabı; bir düşman yaratma üzerinden daha etkin güç toplanıyor galiba... Tarihte yaşanmış acı olaylardan ibret alıp tekrarına yol açmamak için insanların birbirini anlamaya, dinlemeye alışmaları gerekiyor. Türkiye'nin en milliyetçi partisinde siyaset yapan, geçtiğimiz günlerde (7 Mayıs 2017) aramızdan ayrılan Levon Panos Dabağyan, ünlü sinema oyuncuları Nubar Terziyan, Ali Şen, Kenan Pars, Adile Naşit'in etnik kimliklerini kurcalamak ne kadar saçma ise, 1915 tehcir olayından kan ve intikam davası çıkarmak o denli yanlış olur. "Bizim tehlikeli bir erdemliliğimiz vardır: Elimizin altındakilerin dinine dokunmayız, milliyetine dokunmayız, açıktan aleyhimize çalışmazlarsa millî isteklerine de dokunmayız; onlar bize haraç versin, bayrağımız başlarında dalgalansın: Hükümranlık duygumuz bu kadarcıkla yetinir, başka bir şey istemeyiz." -Cenap Şahabettin, Avrupa Mektupları, sayfa:3'den aldığım bu kısa notu, şahsen "tehlikeli" saymak yerine, milletimizin insana saygısı kabul ediyorum...

Kayserili öğretmen arkadaşımız Abdullah Ayata'nın yazdığı Son Ermeni romanı yayınlandığında ne kadar yadırgandığını, hattâ bir Türk milliyetçisinin böyle bir kitap yazamayacağına dair dost ta'rizlerine muhatap olduğunu biliyorum. Kim ne derse desin bu ülkede ayrı devlet, ayrı bayrak peşinde koşmayan herkesi kardeşlik çerçevemizin içinde düşünüyoruz, böyle düşünmeye devam edeceğiz. Seyrani babanın diliyle "Ermeninin Rumun yağlı ketesi // Kaypak Müslümanı dinden çıkarır" diye karşımıza çıkanlar olursa, kesinlikle muhataplık hissetmediğimizi peşin peşin bildiririm...

PETROL MESELEMİZ

MUSTAFA AKBABA

Osmanlı Haneden mensuplarından olan Bülend Osman 87 yaşında Paris'te vefat etti. Yurda getirilen cenazesi özel izinle Fatih Camii haziresinde bulunan büyük dedesi Gazi Osman Paşa'nın yanına, 14 Şubat 1917 Salı günü ikindi namazına müteakip defnedildi.

Sultan Abdülhamid Han'ın kızı Naime Sultan ile Gazi Osman Paşa'nın oğlu Kemaleddin Paşa'nın evliliğinden olan Mehmed Cahid Bey, sürgüne çıktığında 25 yaşında yeni evli bir delikanlıydı. Mehmed Cahid Bey'in yegâne oğlu olan Bülend Osman, 1 Mayıs 1930'da sürgünde dünyaya gelmişti.

Bu girizgâhtan maksadımız; Hilafet'in kaldırılmasının ardından Hanedan mensuplarının apar topar yurtdışına sürgüne gönderilmeleri, orada sefil bir hayata mahkûm

edilmeleri hakkında bir yazıya kapı aralamak değildir. O konuyla ilgili pek çok makale ve kitap neşredildi, hâlen de neşredilmeye devam ediyor, edilecektir de. Zirâ, Hanedan'a yapılan o haksızlığı bu millet içine hiç sindiremedi. O elim vakadan dolayı, ecdadına saygılı olan ve onlara her zaman şükran borcu olduğuna inanan millet fertleri, kendi vicdanlarında oluşturdukları mahkemeler ile müsebbipleri yargıladılar.

Burada gelmek istediğim konu şudur:

Hatırlanacağı gibi NEVZUHUR'un 56. Sayısında; "Muslukları Bize Akmayan Musul" başlığını taşıyan bir yazım yer almıştı. Orada; petroller konusunda araştırmalar yapan ve o konuda ciddi belgeler elde eden Raif Karadağ'ın 1973 yılında bir cinayete kurban gittiğinden bahsetmiştik. Benzer bir durum da yukarıda adını zikrettiğimiz Bülend Osman'ın babası Mehmed Cahid Bey'in başına gelmiştir.

Gurbette doğup anavatanına defnedilen Bülend Osman, 2010 yılında dedesi Abdülhamid Han'ın yâd edildiği törene bir mektup gönderir. Bu mektupta o konuyla ilgili bakın neler söylüyor:

"Babam, Musul ve Kerkük Petrolleriyle ilgili çok şey biliyordu. Belge ve vesikaları muntazam biriktirmişti. İstanbul'a geldi. Sene 1974 idi. Önemli demeçler verdi. Times, Le Monde, Le Soir bunları manşete taşıdı. Babam 10 gün sonra şüpheli bir şekilde trafik kazasında Hakk'ın rahmetine kavuştu. Elindeki belgeler de otelinden çalındı." (15 Şubat 2017, Türkiye Gazetesi, s. 9)

Görüldüğü gibi; petroller konusuna el atan ve 1973 yılında ölen Raif Karadağ ile aynı konuya el atan, bir yıl sonra 1974'de ölen Mehmed Cahid Bay'in akibeti ve her iki vakada da otel odalarından belge ve vesikaların çalınması ne kadar çok benzerlik gösteriyor.

Abdülhamid Han ileriyi çok iyi görebilen bir padişahtı. Petrolün sadece aydınlanmada değil, sanayideki öneminin de anlaşılmaya başlamasıyla, dönemin güçlü devletlerini bölge üzerinde mücadeleye sevk edeceğini fark etmişti. Devlet mülkü olan bu bölgelerin elden çıkma ihtimaline karşı oraları şahsî mülk zırhı içinde koruma altına almıştı. Bu düşünceyle, memleket genelinde nerede stratejik öneme sahip gelir getiren arazi ve işletme varsa padişah mülkü haline getirilmiş ve idaresi Hazine-i Hassa Nezareti bünyesine aktarılmıştı. Bu sayede arazi ve maden yatakları üzerinde işletme kurmak isteyen yabancı talipler doğrudan Hazine-i Hassa'ya yani padişaha başvurmak mecburiyetinde kalacaklardı. Dahası, bu emlakten arazi satın almaları veya herhangi bir müdahalede bulunmaları da kişi mülkü olmasından dolayı söz konusu olmayacaktı. Sultan Abdülhamid'in tahtan indirilmesinden sonra buralar şahsî mülk olmaktan çıkartılarak Hazine-i Hümayun'a aktarılıp devlet mülkü haline getirilmiştir. Savaş sonrası Osmanlı mülkü paylaşılırken petrol havzaları da böylece elden çıkıp gitti. (Bu sebepten Filistin toprakları üzerinde İsrail Devleti'nin kurulması da sağlanmış oldu.)

Her ne kadar tarihî seyir böyle olup ve bu sebepten petrol yatakları üzerinde hakkımızın kalmadığı söylense de elinde önemli belge bulunduran kimselerin ardı ardına öldürülmesi insanın aklına kocaman bir (Acaba?) sorusu getiriyor.

Cennet mekân III. Selim Han'ın şehid edildiği zaman cebinde bulunduğu söylenen ve âdeta rüyada görmüşçesine akıbetini tasvir eden;

"Kendi elimle yâre kesip verdiğim kalem
Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkımı yazdı iptida"

(Kendi elimle yontup yâre sunduğum kalem, ilk önce haksız yere benim idam fermanımı yazdı.) beyti, Cennet mekân II. Abdülhamid Han'ın kaderine (öldürülmemiş de olsa) ne kadar uygun düşüyor.

O iftiralarla dolu fetva ile sadece Abdülhamid Han hal edilmiş olmadı, koskoca Osmanlı'nın da ölüm fermanı verilmiş oldu.

YÛŞA TEPESİ

ALİ DEMİREL

Bilindiği gibi yeryüzünde henüz sırrı çözülememiş pek çok yer vardır. Söz konusu gizemli yerlerin hemen hepsi de gizemli-manevi sırlarla (ezoterik) yüklü olduğuna inanılan mahal veya yapılardır. Bunlardan biri de Hz. Yûşa Tepesi olarak bilinen ve öyle anılan; İstanbul'un Beykoz İlçesi sınırları içindeki tepedir. Bu yer, Anadolu yakasında boğaza en yakın, en yüksek (deniz seviyesinden 201 M.) tepedir. Tepenin zirvesinde Hz. Yûşa'ya ait olduğuna inanılan bir mezar vardır. Mezar 17 metre uzunlukta ve 4 metre genişliktedir. Mezar'ın çevresinde, içinde bir caminin de yer aldığı külliye bulunmaktadır. Tepeden bakıldığında; İstanbul boğazının güneye (Maramara'ya) doğru uzayıp gittiği, boğazın kuzey yönüne bakıldığında ise Karadeniz gözükmektedir. Ege Denizi aslında Akdeniz'in bir uzantısı, Marmara da öyle; bu durumda Yûşa Tepesinin önünde uzanan boğaz ve çevresine, iki denizin birleştiği yer denilebilir. Bazıları, "Hz. Yûşa'nın burada ne işi varmış, bunlar söylentiden ibaret..." gibi şeyler söylemekte ve yazmaktalar. Bu konu ile ilgilenen pek çok kişi ise Hz. Yûşa'nın mezarının söz konusu tepedeki mezar olduğunu söyleyip yazmaktalar. Bu konuda fikir sahibi olabilmek için öncelikle Hz. Yûşa'yı (bilmeyenler için) kısaca tanıtmak isterim.

Şu hususu hemen belirtelim ki: Hz. Yûşa'ya ait bilgiler; Tevrat'ta ismen açıkça anlatılanlar, Kuran'da ise özellikle Musa Peygamber ile ilgili kıssalarda zımnen anlatılanlar ile Hz. Muhammet efendimiz tarafından söylenenlerden ibarettir. Tahrif edilmiş Tevrat'ta yazılanların bazı kısımları İlahi Kelam ile test edilmek kaydıyla; bu üç kaynak dışında anlatılan ve yazılanlar, çeşitli uydurma varsayımlar hatta kasıtlı saptırma amaçlı hurafelerdir... Şimdi gelelim Hz. Yûşa'ya: Mısır'da doğmuş, orada eğitim almış, genç yaşta Musa Peygamber'in hizmetine ve de yardımcılığına kabul edilmiştir. Hz. Yûşa'nın hizmet ve yardımcılığı kendisi ve Musa Peygamber tarafından o kadar

benimsenip içselleştirilmiş ki Musa Peygamber ölünceye kadar bu ikili hiç ayrılmamıştır. Bu birliktelik öylesine ruhani bir yolculuk ki Musa Peygamberin Ağabeyi Harun bile Hz. Yûşa'dan geride kalmıştır... Hz. Yûşa'nın babasının adı Nun (yani N harfi) sizce garip değil mi? Annesi Meryem. Baba tarafından İsrail oğulları kavminin on iki sıbtından (boy – kabile) biri olan Efraim sıbtındandır. Bu boy Hz. Yusuf'un soyudur.

Musa Peygamber Mısır'dan kavmi ile birlikte çıktığında yanında Hz. Yûşa vardı. Musa Peygamber, Yüce Yaratıcı ile görüşmek üzere TUR Dağı'na (Tanrı Dağı!..) giderken yine yanında Hz. Yûşa vardı. O, dağın eteğinde kalıp bekledi. Kırk gün sonra Musa Peygamber taş levhalarla geldi ve beraberce İsrail Oğullarının yanına döndüler. Sürekli sapmaya ve saptırılmaya meyilli olanları, yüce yaratıcıdan başkasına tapmamalarını ve inançlarını sağlam tutmaları konusunda, dolayısıyla Musa Peygamberin Yüce Yaratıcıdan aldığı emirlerin İsrail Oğullarına anlatılmasında ve inancın saptırılmadan yüreklere yerleştirilmesinde Hz. Yûşa'nın etkisinin çok belirgin olduğu bilinmektedir... Musa Peygamber aldığı İlahi emir üzerine kavmini vaat edilmiş topraklara (Arz-ı Mev'ud) yani Ameliklerin ülkesine (Kenan diyarı) doğru yönlendirdi. Söz konusu ülkenin alınabilmesi için savaşmak gerekecekti. Savaş amacına yönelik olarak bilgiler (istihbarat) toplamak üzere her boydan bir kişi görevlendirildi. Efraim boyunu temsilen de Hz. Yûşa görev aldı. Her boydan bir kişi yani 12 kişi Ameliklerin ülkesine çeşitli yerlerden girecek ve 40 gün süreyle bilgi toplayıp dönecekti... Kırk gün sonra döndüler. Gidenlerden 10 kişi; "onlar iriyarı ve gözü pek insanlar, biz onlarla savaşamayız, savaşırsak hepimizi öldürürler kadınlarımızı cariye yaparlar..." gibi sözler söyleyerek her biri kendi boylarını savaş karşıtı haline getirdiler. Halk onlara inandı ve savaşmayacaklarını hatta tekrar Mısır'a dönmek istediklerini söylemeye başladılar. Savaş karşıtı olan on boyun ileri gelenleri (Kuran'ı Kerime göre) "Yâ Musa! Orada zorba bir toplum var; onlar oradan çıkmadıkça biz oraya asla girmeyeceğiz. Eğer oradan çıkarlarsa biz de hemen gireriz." Dediler. Kenan İline bilgi toplamaya gidenlerden sadece ikisi; Nun oğlu Yûşa ile Yefunne oğlu Kalev vaat edilen topraklarda gördüklerini doğru olarak anlattılar ve "orada yaşayan halktan korkmayın. Onları ekmek yer gibi yiyip bitireceğiz." Gibi sözler söyledilerse de büyük bir çoğunluk Kenan ülkesine girerek Ameliklerle savaşmak istemedi... Bu durum, Yüce Yaratıcı tarafından Musa Peygamber aracılığıyla verilen emre karşı gelmekti. Bu inançsızlık elbette cezasız kalmamalıydı. Musa Peygambere vahiy edildi ki; bilgi toplamaya gidenlere 40 gün mühlet verilmişti, işte bu günlerin her biri için bir yıl olmak üzere 40 yıl boyunca İsrail Oğulları Tih çölünde sürgün hayatı yaşamaya mahkûm edildiler. Söz konusu sürgün süresince yaşanan bütün olayların içinde ve de Musa Peygamberin yanında hep Hz. Yûşa vardı... Bu arada, konumuzla (Yûşa Tepesi) ilgisinden ötürü; İlginç, dünyevi ve de batini sınırları içinde gidip-gelen, alacakaranlık kuşağı anlamında gizemli bir yolculuktan bahsetmeliyim. Bu arada; Sayın NEVZUHUR okuyucularımızdan bu konuları bilenlerden hoşgörü bekliyorum, sizler için bildiklerinizin tekrarı gibi olacak ama bilmeyen okuyucularımız olabilir ayrıca konunun anlaşılması bakımından önemli görüyorum.

Musa Peygamber Yüce Yaratıcıya dilekte bulunur; daha çok bilinçlenmek, dünyevi ve uhrevi bilgilerle donanmak, hâsılı her bakımdan daha da yücelmek istemektedir. Kendisine vahiy olunur ki; kendine bilgi verecek ve kalbini – gönlünü daha da açacak âlim bir kul olduğunu onu bulup, öğrenmek istediklerini o alim kuldan öğrenmesi bildirilir. (Âlim Kul'un: Hemen hemen bütün din âlimlerinin ortak görüşü olarak Hızır As olduğu kabul görmüştür. Bu yazıda da Âlim Kul olarak hep Hızır As. Anılacaktır.) Hızır As.'mı nerede bulabileceğini sorduğunda ise: İki denizin birleştiği topraklarda, balığı kaybedeceğin kayanın orada, o kişiyi bulacağı söylenir. Musa Peygamber daha fazla bilgi edinmek ve daha da bilinçlenmek için sabırsızlanmaktadır. Yanına Hz. Yûşa'yı alır ve ikisi birlikte bu kutsal yolculuk için hazırlanırlar. (Bu arada yine açıklama gereğini duyuyorum; Hz Yûşa Tevrat Tarafından, İsrail Oğullarının dört büyük peygamberinden biri olarak kabul edilmektedir ancak Kuran'ı Kerimde Hz. Yûşa'nın peygamberliğinden söz edilmemektedir) İlim ve hikmet sahibi (biri peygamber) iki ulu kişi daha fazla ilim uğruna yola koyulurlar. Yanlarında bir sepetleri vardır ve sepette yiyeceklerini taşımaktadırlar. Sepette kurutulmuş bir balık da vardır. Uzunca bir yolculuktan sonra, iki denizin birleştiği yerde, bir kayanın dibinde dinlenmek için yatıp uyurlar. Bir müddet sonra Hz. Yuşa As. Uyanır, kayaya yaslanıp oturur. Öylece beklerken, balığın birden canlandığını görür. Balık kendini sepetten dışarı atmış, yerde izler bırakarak ilerlemiş, bir kovuğun içine girmiştir. Balığın canlanıp gitmesi Hz. Yûşa'nın dikkatini çekmiştir ama belki de uyku sersemliği ile, hani derler ya 'es geçmiştir'. Zaten yarı uykuludur, tekrar uyur. İkisi de uyanınca bir süre daha yürürler. Musa Peygamber "günlerdir yürüdük, kısa dinlenmeler de yetmez oldu yine yorulduk ve ben acıktım, şuraya oturalım" der. Oturduklarında Musa Peygamber; "çıkar şu balığı yiyelim" deyince Hz. Yûşa balığın gidişini hatırlar ve balığın canlandığını oyuklardan yarıklardan geçerek denize doğru kaybolup gittiğini söyler.

Bu olanları aslında sana söyleyecektim ama unuttum, belki de şeytan unutturdu, der. Musa Peygamber "aradığımız yer tam da orasıydı, haydi hemen dönelim ve o uyuduğumuz kayanın oraya ulaşalım" diyerek toparlanır. Hızlı adımlarla, bazen koşarcasına, o mola verdikleri kayanın yanına gelirler. Kayanın hemen yanında giysisinin bir kısmı ile başını örtmüş - bürünmüş birisi yatmaktadır. Musa Peygamber biraz da yüksek sesle selam verir. Yatan kişi, örtüsünü kaldırır, doğrulur, bu Hızır As. dır. Musa Peygamber aradığı kişinin o olduğunu anlamıştır, elbette Hızır As. da karşısındakinin kim olduğunu anlamıştır. Musa Peygamber:

"Ey hikmet sahibi! Rabbim bana, benim bilmediğim ilimlerin sende bulunduğunu haber verdi. Sendeki ilimleri öğrenmek için sana tabi olabilir miyim?"

"Elinde Tevrat'ın olması, devamlı vahiy gelmesi sana yetmiyor mu? Ey Musa! Sen, benim yanımda bulunmaya sabredemezsin. Yaptığım işlerin sır ve hikmetini anlayamaz, itiraz edersin. Sen bu talebinden vazgeç."

" Öğrenmek istiyorum. Bana ne dersen onu yapacağım. Sabredeceğim, hiçbir işine karışmayacağım"

" Madem bu kadar istiyorsun tamam ama bana tabi

olacaksan; bana hiçbir şey sormak yok, yaptığım işlere karışmak yok, yaptıklarımı eleştirmek veya onaylamak yok. Gerektiğinde ve sen yeterince sabırlı olduğunda ben sana açıklama yapacağım ve gerekli kadim ilimleri öğreteceğim. Ancak sabretmez ve de bana itaat etmez isen benim yanımda kalamazsın, ayrılırız. Bunu kabul ediyor musun?"

" Kabul ediyorum."

Böylece; Hz. Yûşa'yı orada bırakarak ikisi birlikte yola koyulurlar. Bir müddet yürüdükten sonra Mecmeul-Bayreyn'e (Boğaziçi) ulaşırlar, bir limana gelirler. Limanda, yolcu ve küçük yükler taşımak için orta boy bir kayık vardır. Kayıktaki iki kişi ki bunlar iki kardeştir, yola hazırlanmaktadırlar. Diğer iki gezgin – garip görünümlü kişi (Hızı As. ve Musa Peygamber) kendilerini de almaları için gemicilerle konuşurlar. Gemicilerden biri onlardan şüphelenir, almak istemez. Fakat diğer gemici; "bunlar yüzleri temiz adamlar, bırakın binsinler" der.

Gemiye binerler. Kayık yol almaya başlar. Hızır As. Kayıkçılar görmesin diye sırtını onlara dönerek, kayığın yan tarafında tahtayı, taş çakısı ile yontarak bir delik açar. Kayık sallandıkça içeri su girmektedir.

Musa Peygamber: " Sen ne yapıyorsun? Temiz yürekli oldukları belli olan bu iki genç kayıkçı bizi hiçbir ücret almadan kayıklarına bindirdiler. Yapılan iyiliğin karşılığı bu mu olmalı? Üstelik kayık yepyeni, olmaz böyle şey!"

" Benimle arkadaşlık edemezsin, gördüklerine sabredemezsin dememiş miydim?"

" Unuttum, söylediklerimi geri alıyorum, bundan sonra daha dikkatli olacağım."

Sonunda kayıkçılar varacakları, sahildeki kayık barınağına ulaştılar. Musa Peygamber ve Hızır As. , yürüyerek yollarına devam ederken karşılarına, köylerine uzakça bir yerde, kırda oyun oynayan çocukları görürler. Aralarında Ceysur isimli bir çocuk vardır. Hızır As. o çocuğu öldürür! Musa Peygamber, bunu bir cinayet olarak algılar, şaşırır ve öfkeli bir tavırla:

- "Birini öldürmek, ancak kısas olursa günah sayılmaz. Kısas hakkın yokken, suçsuz bir kimseyi, bir çocuğu öldürdün. Doğrusu çok kötü bir şey yaptın."

"Bu seferki karşı çıkışın öncekinden daha ağır oldu, şimdi benden ne bekliyorsun? Verdiğin söze ne oldu?"

"Tamam, bu seferlik de affet. Eğer bir daha aynı veya benzer bir hatayı işlersem benimle arkadaşlığını kesebilirsin."

Hızır As. Sesini çıkarmaz, susması bu sefer de affettiğini gösteriyordu. Tekrar yola koyulurlar. Bir beldeye varırlar. Karınları açtır. Hemen her hanenin önünde durup ahaliden yiyecek isterler fakat hiç kimse onlara yiyecek vermediği gibi yüzlerini dönüp uzaklaşırlar. Musa Peygamber üzülmüş ve de kızmıştır... O beldeden uzaklaşırlarken, kimi taşları düşmüş, yıkılmak üzere olan bir duvar görürler. Hızır As. Durup yarı yıkılmış duvarı inceler, sonra da duvardan düştüğü anlaşılan taşları teker teker alıp duvarı yıkık yerinden itibaren tamir etmeye başlar. Musa Peygamberin şaşkın bakışları altında, duvarı tamir eder, düzgün ve sağlam hale getirir.

Musa Peygamber artık sabredemez. Verdiği söz aklındadır - unutmamıştır, yapacağı itirazın ayrılığa sebep olacağını da bilir. Fakat belde ahalisinin kötülüğüne karşılık Hızır As. ın onlara iyilik yapmasına bir anlam veremez, itiraz eder:

" Dışarıdan gelen misafirlerin yüzüne bile bakmayan, bir lokma yiyeceği, istendiği halde vermeyen bu insanlara neden iyilik yaparsın? Hiç olmazsa duvarın tamirine karşılık onlardan bir ücret alsaydın."

Gerçi bu, öncekiler gibi hiddetle yapılmış bir itiraz değildir ama ayrılığın habercisidir.

Hızır As.; " Artık ayrılma vaktimiz geldi, sen sabredemiyorsun, sözünü de tutmadın. Fakat gitmeden önce sana, yaptıklarımın sebebini anlatacağım: O deldiğim kayık yoksul iki kardeşe ait idi. Her sağlam gemiye el koyan hükümdarlarının gaspından korumak için gemiyi kusurlu hale getirdim. Hükümdarın adamları biz ayrıldıktan hemen sonra o kayık barınağına da uğradılar, kayığın kusurunu görüp, almadan gittiler. Kayıkçı kardeşler daha sonra gemilerini tamir edip, işlerine koyulacaklardır... Çocuğa gelince; onun anne babası iman etmiş kimselerdi. Çocuk küfre öyle meyilliydi ki, büyüdüğü zaman küfrünün anne babasının halis imanlarına zarar vereceği ve bunun engellenmesi gereği vardı. Onun çocukken ölmesi herkes için hayırlıydı. Hem Yüce Yaratıcı o anne ve babaya daha salih bir evlat verecektir... Duvara gelince; o duvar iki yetim çocuğa aitti ve altında bir hazine vardı. Babaları da çok iyi bir insandı. Yüce Yaratıcı, çocuklar ergenlik çağına yetişmeden hazinenin ortaya çıkmasını istemedi ki başkaları sahiplenmesin... Ayrıca ben bunları kendiliğimden yapmadım, Rabbim'in emrine uydum."

Hem Tevrat'ta hem de Kuran'ı Kerimde bahsi geçen bu kutsal yolculukta, konumuzla ilgili olan kısım; Mecmeul-Bayreyn'den (Boğaziçi) yani iki denizin birleştiği yerden bahsedilmesidir. Olayların hemen tamamı bu mahalde geçmiştir. Yani Musa Peygamber ve Hz. Yûşa; Boğaziçi ve çevresine gelmişler, bu yöreyi biliyorlar... Anlaşılan bu!

Hz. Yûşa öldükten sonra nereye defnedildi? Bu soruya hiç kimse net bir cevap veremiyor. Bazıları! Hz. Yûşa "Gaaş Dağı'ndaki Timnath Serah'ta gömüldü." deyip yazmışlar ve hâlâ bunu iddia edenler var. Fakat, 'bu dediğiniz yer neresi' dendiğinde; "bu yerin bugün Kifl Hares olduğu düşünülmektedir."... Ne kadar bilimsel ve kesin bir cevap, değil mi?... Pekiyi; Hz. Yûşa'nın, bahsedilen Yûşa Tepesine defnedildiği iddiasının dayanağı nedir? Bu soruya da maddi bilimler açısından cevap vermek, günümüzde mümkün görünmüyor. Ama manevi ortam söz konusu olduğunda elimizde oldukça ilginç bir yaşanmışlık var. Şöyle: Bilindiği gibi Yavuz Selim Trabzon'da vali (şehzade) iken oğlu Süleyman (Kanuni) doğar. Süleyman'a sütannesi tutulur. Kadının kendi oğlu da vardır onun adı da Yahya'dır... Sultan Süleyman'ın padişahlığı sırasında sütkardeşi Yahya İstanbul'a gelir. Yahya iyi bir öğrenim görmüş, âlim ve de tasavvuf ehli haline gelmiştir. Sultan Süleyman sütkardeşine Boğaz'ın her iki tarafında; Beşiktaş'ta kışlık bir dergâh bir de Anadolu Kavağı- Sütlüce'de yazlık bir dergâh hazırlatır. Yahya Efendi, yazlık dergâhında iken bir gece rüyasında bir zat karşısına çıkıyor ve diyor ki: "Ben Yûşa Peygamberim ve şu tepede yatıyorum. Gel yerimi tespit et ve beni ziyaret et!"

Yahya Efendi sabah uyanıyor. "Hayırdır inşaallah bu nasıl rüya, Allah Allah..." deyip kendi kendine söyleniyor; "herhalde karışık rüyalardan biri" diyor. Fakat ikinci akşam yine rüyasında aynı kişi, karşısına çıkıp: "Neden gelmedin? Bu defa yarın gel ve beni ziyaret et!.." diyor.

Sabahleyin Yahya Efendi uyandığında bu defa rüyanın etkisi büsbütün kendisini sarıyor. Kendi kendine; 'Yûşa Peygamberin kabrinin Filistin civarlarında olduğu söylenir' diyor... Gece olup uyuyunca, yine aynı zat karşısına çıkıp bu defa azarlayarak, tekrar aynı şeyleri söylüyor. Sabah olunca Yahya Efendi öğrencileri ile birlikte rüyasında gördüğü tepeye çıkıyor. Tepenin üzerini araştırmaya başlıyor. Bu arada, orada yaşayan birileri ile de konuşmak istiyor. İleride, tepenin yamacında koyunlarını otlatan bir çoban görüyor ve ne zamandır buralarda çobanlık yaptığını soruyor. Çoban "on seneye yakındır buralardayım" deyince, bu tepe ve civarında kendisine olağanüstü gelen şeyler olup olmadığını soruyor. Çoban bu soru üzerine Yahya Efendi' yi tepenin zirvesine görüyor ve anlatıyor:

" Efendim; şu yeri görüyor musun? Üzeri yemyeşil ot olduğu halde, koyunlarımı bu otu yedirmek için her seferinde buraya getiriyorum fakat koyunlarım nedense bu yeşil otun olduğu kısma hiç uğramayıp ikiye ayrılarak bir kısmı bu yerin sağından bir kısmı da solundan geçip gidiyorlar yani buraya basmıyor otunu da yemiyorlar." (Hakan Yılmaz Cebi)

Bunun üzerine Yahya Efendi o yeri tespit ediyor ve yeri işaretliyor. Olanları padişaha anlatıyor. Tespit edilen yere bir türbe inşa ediyorlar. Günümüzde söz konusu tepede cami, türbe ve çeşitli tarihlerde vefat etmiş âlim - manevi yüceliği olan zatların mezarlar mevcut...

Saygıdeğer NEVZUHUR okuyucuları, biz Türkler ulu kabul ettiğimiz kişilerin mezarlarını olağanüstü büyüklüklerde yaparak onları gönlümüzdeki yüceliğe çıkarmak isteriz. Hz. Yûşa için yapılan kabir de bu duyguyla 17 metre uzunlukta ve 4 metre genişlikte yapılmış...

Konuyu kendimce irdelemeye çalıştım. Bilimsel açıdan somut bir bilgi – belge yok ama manevi bir tutanağımız var. Ayrıca Musa Peygamber ile Hızır As.'ın kutsal yolculuğunda (ki, bu konu hem Tevra'ta hem de Kuran'ı Kerimde yazılmış) "iki denizin birleştiği yerden bahsedilmektedir. Filistin ve civarında iki denizin birleştiği hiçbir yer yok. Ta Cebeli Tarık Boğazı var ama orası hem çok uzak hem de oraya gitmek için Mısır ülkesinden geçmeleri gerekirdi. Mısır'daki Firavun Musa Peygamberi öldürmek için fırsat kolluyordu. Yani geriye sadece İstanbul Boğazı kalıyor... Hz. Yûşa'nın kabrinin Filistin taraflarında olduğunu, dolaylı yoldan bile olsa işaret eden hiçbir delil yok. Bunlar, (kişi olarak değil zihniyet olarak) Hz. Yûşa'nın mezarının İstanbul'da olması ihtimaline karşı çıkarken; Filistin ile İstanbul'un birbirine uzak yerler olduğunu, üçbin yıl önceki insanları bu kadar uzun yolculuk yapamayacaklarını, bilgileri olmadığı... gibi savlar ileri sürüyorlar. Aynı zihniyet Piri Reis'in Haritası için: Bu harita Piri Reis'e ait değildir o sadece orijinal haritadan kopyalamıştır. Orijinal harita ise beş-altı bin yıl önce yüksek medeniyet sahibi insanlar tarafından çizilmiştir! Diyorlar. Neresinden tutarsın? 5-6 bin yıl önceki insanlar; dünyanın uzaydan görünümü olan o muhteşem haritayı yapıyorlar ama 3 bin yıl önce Filistin'den İstanbul'a gelemiyorlar ve bilmiyorlar!..

Sonuç olarak; Hz. Yûşa'nın kabri ve onun adı ile anılan tepenin gizemi tam – net olarak aydınlığa kavuşmuş değil. Bence: Dünya dediğimiz bu mavi gezegende pek çok gizemli yer ve mahallin var olması; bize öğretilmeye çalışılan insanlık tarihinin eksik, yetersiz hatta bir kısmının yanlış olduğunu apaçık göstermektedir...

BAĞLAMINDAN KOPARILIŞINDAKİ ROLÜMÜZ

ANDAÇ

Bugün Türkiye dışında, kendileriyle aynı kanı taşıdığımız ve aynı kültür değerlerini paylaştığımız 100 milyondan fazla soydaşımızın yaşadığına olan kayıtsızlığımızın içimizi acıttığının farkında olmamışızdır. Olaya siyaseten yaklaşmadan; edebiyat alanında kalmak şartıyla da olsa hiçbirine elimiz uzanamamış, kör kalmışlığımızın karşısında haklı yanımız olmadığından ve kayıplar hanemiz bir hayli kabarmış olarak körleşmeyi seçtiğimiz de yadsınamaz.

Türkiye dışındaki soydaşlarımızın dilleri, el sanatları, efsaneleri, halk oyunları, yani kültür dünyaları, bizim milyonlarımıza, aydınlarımıza, siyaset ve devlet adamlarımıza hep yabancı kalmıştır. Suçlu mu arıyoruz? Konumuz değil. Sonuçta, rüyamız bölünmüş, bağlamından koparılışın karşısında bize biçilen kaftan dar gelmeye başlamış, biz küçüldükçe kaftanın hep eğri duracağını göz önünde tutamamıştık.

Bu ilgisizlik, bizim korku, bilgisizlik ve zaaflarımızın bir sonucudur. Irkçılık ve Turancılık davamız olmadan, kültür birliğimiz bağlamı, en azından 'kopuşun önüne geçebilir' dememizdendir. O kültürleri tanımak, anlamak için gayret sarf etmek 'iyi bir başlangıç' niye olmasın. Köprülerin kurulması için küçük adımlara baktığımızda da koca bir hiç ile karşılaşırız.

Kopuşa sebep olanlar; Hazar'dan Çin'e kadar tek bir ülke olan Türkistan'ı önce doğu batı diye bölmüşler, Türkistan adını yok edip, Orta Asya deyimini ortaya sürmüşlerdir. Milli kültürümüzün mayalandığı o toprakları Türkistan'ı, Azerbaycan'ı bilmeden ve sevmeden kültür davamızı tam manasıyla kucaklamamız tabii ki mümkün olmaz. Değerlerimizin kaynaklarını sadece Anadolu'da aramak, yarım kalmışlığımızın sebeplerinin başında gelir. Aynaya baktığımızda gördüğümüzü bir Hind'li mütefekkirin değerlendirmesinde okuyalım. "Mal dersen Hindistan'da, şan dersen Osmanlı İmparatorluğu'nda, akıl dersen Frengistan'da! Ama Frengin aklına bakın ki, hem Hind'in malına, hem de Osmanlı'nın şanına kondu." Fazla söze gerek kaldı mı? Sonuçta, Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızın zengin kültür dünyalarına karşı, anlatılamaz, anlaşılmaz bir taassupla kapalı olduğumuzdur. Bir sürü devletin sayısız edebî eseri Türkçeye çevrilerek resmî yayınları arasına alınmış olduğu halde, Türk asıllı edebiyatçılardan bir kaçının bile eserine elimiz uzanmamıştır! Bu ilgisizlik, bizim hanemizdedir. Ve onunla yaşarız. Buradaki düşüncelerimiz ırkçılık, Turancılık mı zannedilir varın sizler karar verin.

Şimdi kendilerini anmaktan korktuğumuz(!) atalarımızın o topraklarda yüzyıllarca hüküm süren, büyük medeniyetler meydana getiren devletlere bir bakalım. Bunlar bizim atalarımızdır.

Hun İmparatorluğu, Göktürk İmparatorluğu, Büyük Uygur Kaanlığı, Hazar İmparatorluğu, Karluk Devletleri, Avar İmparatorluğu, Peçenekler-Kumanlar, Kıpçaklar, Karahanlılar Devleti, Irak Selçukluları, İlhanlı Devleti, Azerbaycan Atabeğleri, Safevîler Devleti, Çağatay Hanlığı, Timur İmparatorluğu, Babur İmparatorluğu, Buhara, Hive, Hokant Hanlıkları, Azebaycan Cumhuriyeti, sanki büyük soyumuzun kurduğu bağımsız Türk Devletleri değildir de çadır kabileleri midir? Kör kalışımızın sonunda; Türkiye dışında yaşayan soydaşlarımızı, millet olarak bilmedikten ve onları en soylu duygularla sevmedikten, kültür kaynaklarını araştırıp incelemedikten sonra, hep aslını yitiren

haramzadeler gibi biraz köksüz, biraz yarım kalarak yaşarmış gibi yaparız. Ruslar, bir çırpıda Türkistan'ı kendilerine rahatça katmışlar. Semerkant düşerken, Buhara teslim olurken, Taşkent çökerken, sırtımızı çevirmekten başka bir şey gelmemişti elimizden.

Tabii ki bahsettiğimiz kopuşta, bizim ilgisizliğimiz kadar Türkistan'ın kendi içlerinde de ihanetin izlerini de görürüz. Bu konuda, Sayın Yavuz Bülent Bâkiler'in 'Türkistan Türkistan' adlı eserinden faydalanarak bahsettiği bir örneğe göz atalım. " Türkistan'ın yani Türk vatanının tam ortasında yaşayan, kelime manası, özünün yani kendi kendisinin beg'i demek olan Özbekler ki; 1313-1340 yılları arasında hüküm süren Altınordu Devleti'nin başbuğu Özbek'in kendi ismini vermesiyle ortaya çıkmıştır. Kendilerini Türk kabul etmezler! " Biz Türk değiliz, Özek'iz! " derler. Bilmiyorlar ki dünyada Özbek diye bir millet yoktur. Dünyada, Selçuklu gibi, Osmanlı gibi bir ırk olmadığı gibi Özbek diye de bir ırk yoktur."

Kopuşun izlerine, konuştukları dil eski Çağatay Türkçesi olan Özbekler üzerinden baktığımızda; 1900 yıllarında Özbekler arasında Rusça bilenler %1 civarında idi. Bugün %62'si Rusçayı rahat konuşur durumdadır. Buradaki başarı(!) Özbek idarecileri ve yazarlarınındır. Rusçanın artık ana dilleri, millî dilleri olması için verdikleri savaşın sonucudur. Ve bağlamından kopuşa acı bir örnek teşkil eder. Ruslar, Türkistan'a girdikten sonra Özbeklere önce 'Sart' dediler tutmadı. Sonra 'Kurama' dediler, olmadı. Daha sonra 'Tacik' dediler, benimsenmedi. Gerçeğinde, Özbekler'e Tuurk denir. Tatarlar: Töörk'türler. Uygurlar: Tıırk'tırlar. Türkmenler: Tiirk'tirler, Azeriler ise Teerk'tirler. Aslında Milletler, bir veya birkaç dil öğrenebilir ama kendi dillerini, kültürlerini unutmamak şarttır. Zira Milletler kendi dilleriyle vardır. İkinci dili öğrenmekle milliyetlerini kaybetmek ayrı konulardır. Anadolu'da bin yıldan beri Türkçe konuşan Ermeniler, Rumlar milliyetlerini kaybettiler mi? Peki ya Özbekler?

Şimdi bağlamından koparılmış örneklerin iki halkasından daha bahsedebiliriz. Horasan'da 23-24 Mayıs 1040'ta Meru ve Serah arasındaki Muş'ta bulunan Dandanakan'da iki ordu karşılaştı. Gazneliler ile Büyük Selçuklular. 70 000 süvarili Gazneli 1.Mesud karşısında, 20 000 süvarili Çağrı Bey, Tuğrul Bey bulunuyordu. Sonuçta Dandanakan, Gazne Devleti'nin çözülmesine yol açan muharebedir ve Selçuklu Devleti resmen kurulmuştur. Kazanılan bu zaferden sonra Selçuk Beyleri Tuğrul Bey'i Horosan Emiri ilan ettiler ve "Sultan" unvanı verdiler.

Abbasi Halifesi'nin, Şii Büveyhoğulları'nın baskısına karşı Selçuklulardan yardım istemesi üzerine Tuğrul Bey, Bağdat Seferine çıkarak (1055) Abbasiler'i Şii Büveyhoğulları'nın baskısından kurtardı. Böylece Türk-İslâm Dünyası'nın koruyuculuğu Selçukluların eline geçti. Bu olaydan sonra İslâm Dünyası'nın dini lideri Abbasiler, siyasi lideri de Selçuklular oldu. Yukarıda yazılanları sırtına almış olan Alparslan 1071'de Anadolu'nun kilidini Malazgirt'te açmış, Bizans İmparatoru 4. Romen Diyojen'i yenmiş, kendisi gibi Türklerle dolu bir ülkeye girmiş oldu. Anadolu, M.Ö.4. Yüzyıldan itibaren; Tanrı Dağlarından gelen Sabar / Sibir, Avrupa Hun, Hazar ve Oğuz gibi isimler altındaki Türkler, atalarının izlerine basarak yurdumuza geldiklerinde, kendileri gibi buldukları Türklerle kaynaşmışlardır. Selçuklular, Doğu Anadolu'da başarılı savaşlar yapmıştır. Kars, Erzurum, Kemah, Malatya ve Sivas gibi birçok şehri almıştır. Daha sonra, Ege ve Marmara'ya kadar akınlar yapmıştır. Burada kısa bir ayrıntı verelim. Marmara'ya gelen Hazar Türkleri Karaylıdır. Şimdiki Karaköy'e yerleşmişlerdir. Karayköy sonraları Karaköy'e döndü. (1050)

Anadolu'ya Moğol saldırıları olurken; Kayı Soyundan Kaya Alp'in oğlu Süleyman Şah, Horasan'dan Erzincan ve Ahlât yakınlarına 1224 yılında gelerek buraya yerleşmiştir. Süleyman Şah ölünce Sungur Tekin, Gündoğdu Horasan'a döndü. Dündar ve Ertuğrul, Selçuklu ve Moğol arasında Selçuklu tarafını tutan Ertuğrul'a Selçuklu Sultanı 3. Alâeddin Keykubat, hediye olarak Domaniç ve Ermeni Dağlarını Yaylak, Söğüt yakınlarındaki ovayı da kışlak olarak verdi. Ertuğrul'un 3 oğlu oldu. Osman, Gündüzalp ve Savcı. En küçük olan Osman, 1258 yılında doğdu. 1281'da başa geçerek Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerini attı.

Anadolu'da, İmparatorluk kurulmadan önce, Osmanlı Beyliği gibi 32 beylik vardı. Kadı Burhanettin Beyliği, Eşref Beyliği, Ramazan Oğulları, Dulkadir, Hamid, Çandarlı, Sahip Ata Beyliği bunlardan birkaçıdır. Bu beylikler büyüyemediler. Osmanlı beyliğine katılarak kurulan İmparatorluk içinde eridiler.

Şimdi de ikinci koparılıştan bahsedelim. Anadolu'ya ilk giren Türkler Batı Hunlarıdır. Bunlar, Türkistan'dan göçüp, M.S 350-455 arasında hüküm süren Hunlar, Doğu Anadolu, Doğu Karadeniz'i içine alacak kadar bölgeye yayılarak, orada bulunan halklara karışmışlardır. 700'lü yıllardan itibaren büyümeye başlayan Hazar Türk Devleti Kars, Artvin, Ağrı, Iğdır ve Van şehirlerine geçici olarak sahip olmuş, bu dönemde Halaç Türkleri Erçiş, Malazgirt arasına yerleşmişlerdir.

Şimdi de bağlamından koparılmışların halkalarından kısaca bahsedelim.

Konuklarımız; Türk Tarihi'nin 3.000 yıl önceki temsilcileri olan Kimmerler, Amazonlar, İskitler/Sakalar'dır. Bunlar, Ön-Türkler'dir. İlk önceleri M.Ö 9. yüzyılda Altay Dağlarının doğusunda yaşarlardı. Karadeniz Bölgesine hâkim olanların başında ilk önce Kimmerler gelir. Daha sonra gelenler ise, İskitler ve onların savaşçı kadınları olan Amazonlardır. Kimmerleri yenerek Kuzey Karadeniz'de 200 yıl kadar yaşamışlardır. İskitler, Ön Türklerde olduğu gibi Sümer medeniyetine dayanır. Sümer dönemiyle Dünyanın ilk Medeniyetinin mensupları olan toplumlar Sümer bütünlüğünden ayrılarak küllerinden kavimler, medeniyetler ve topluluklar çıkartıp ve hükümdarlarının isimlerini almışlardır. Bu toplumlardan birisi de Türklerdir.

Yine,'Türkistan Türkistan' kitabından bir hikâyecikle konumuza devam edelim. Daha önce de yazmıştım. Amazonlar, komutanları Murina (İz-Myrina) ile İzmir'i almış, şehre ismini vermiştir." İzmir'in kaderinde bir Türk daha var ki o da bu şehri alarak tarihteki rolünü oynamıştır. (1402) Özbeklerin ' Gûr-u Emir' dedikleri O Türk, şehri Hıristiyan Şövalyelerinden alan, bize kazandıran Timur idi ve Kanlı Timurleng diğer birçok adlarından biriydi. Buradaki 'leng', Farsca'da aksak demektir."

Yeri gelmişken 'Gâvur İzmir' deyiminin tarihi hakkında kısa bir bilgi vermemizde fayda vardır. Çoğumuz, bu deyiminin 19. Yüzyıl sonrasında ortaya çıktığını ve İzmir'in gayrı Müslim nüfusunun fazlalığı ile alâkalı olduğunu zannederiz ama meselenin aslı böyle değildir. Bu deyim çok daha eski yüzyıllara, İzmir'in Müslümanlar tarafından fethinden önceki devirlere kadar gider.

Bizans İmparatorluğu'nun önemli limanlarından olan İzmir, sonraki senelerde Aydınoğulları ile Bizanslılar arasında birkaç defa el değiştirdi; Malazgirt zaferinin ardından "ilk Türk amirali" olan Çaka Bey tarafından fethedildi ama Çaka Bey'in ölümünün ardından yeniden Bizanslıların eline geçti. Aydınoğlu Umur Bey şehri 1328'de tekrar fethetti fakat Venedik, Cenova ve Rodos donanmaları 1344'te geri aldılar. 15. Yüzyılın ilk senelerine kadar, iki ayrı İzmir vardı: Hıristiyanların kontrolünde olan sahil kesimindeki İzmir ile Müslümanların hâkim olduğu iç kısımlardaki "yukarı" İzmir... Şehrin yukarı tarafı Malazgirt sonrasında Müslümanların eline geçmişti ama sahil ve sahildeki kale, Hıristiyanların elinde bulunuyordu. Yapılan bütün kuşatmalar, savaşlar ve

mücadeleler işte bu sahil kısmını ele geçirmek için idi. Bugün hâlâ var olan "Gâvur İzmir" deyimi bu devirlere dayanır ve bu söz ile bundan altı asır öncesine kadar Hıristiyanlar'ın elinde bulunan "sahil İzmir'i" kastedilir. Hıristiyan donamasının 1344'te Aydınoğulları'ndan geri almasının ardından İzmir artık bir Latin şehri oldu ve sonraki senelerde güçlenen Osmanlı Beyliği de İzmir'i fethedemedi...

"Gâvur İzmir'i Hıristiyanların elinden 1402'deki Ankara Savaşı sonrasında Ege sahillerine uzanan Timur asıl ve şehrin sahil kısmı ile kaleyi o senenin Aralık'ında birkaç gün içerisinde fethetti. Timur'un ardından Anadolu'daki beylikler ile Osmanlılar arasında gidip gelen İzmir 1424'te İkinci Murad tarafından kesin şekilde zapt edildi. Şehrin "gâvur" kesimi birkaç Haçlı donanmalarının saldırısına uğradı ise de 1919'daki Yunan işgaline kadar bir daha Hıristiyan idaresi altına girmedi... "Gâvur İzmir" deyiminin aslı, işte budur...

Konumuza dönersek: Timur hakkında olumsuz düşüncelerin haddi hesabı yoktur diyebiliriz. İmparatorluğu Rusya'nın ortasından Çin Seddi ne, Tibet'ten İran'a kadar uzanıyordu. Türkistan ise bu büyük hükümdarına; 'Emir' sıfatını Lâyık görmüş. Türkistan'ın muhteşem tarihini, pek çok emir omuzladığı halde, Emir denilince, akla ilk gelendir. Selçuklu Eserlerini, Osmanlı Arşivini yok eden Osmanlı'nın çökmesi tehlikesini de yaratan o idi. Altınordu Devleti'ni ortadan kaldıran Topal Demur için Ruslar, "Türk Âlemi'nin başına belâ kesildi." demiştir. Atalarımızdan en nankör davranış, Timur'a olduğu bir gerçektir. Onun meşhur sözünü hatırlayalım. " Biz ki, Turan mülkünün ve Türkistan'ın Emiriyiz! Biz ki Türkoğlu Türk'üz! Biz ki milletlerin en eskisi ve en büyüğü olan Türk'ün Başbuğuyuz!" demiştir. Ataların; " Gökyüzü üzerimize çökse, biz onu, kılıçlarımızın ucunda, mavi atlastan bir çadır gibi tutarız!" diyerek, büyük güçlerini ve dünya hâkimiyetlerini dile getirmişlerdi.

Son olarak vasiyetinden bahsedelim. " Zayıfları koruyun, onları, zenginlerin zulmünden uzak tutun. Her işinizde rehberiniz, adalet ve iyilik olsun. Eğer benim gibi, uzun süre saltanat sürmek isterseniz, kılıcınızı çekinerek, düşünerek, ama ustalıkla kullanın. Aranıza ayrılık tohumlarının saçılmasına fırsat vermeyin. Çok dikkat edin. Çünkü düşmanlarınız, bundan faydalanmak için, sizi birbirinize düşman edeceklerdir!"

O Timur'un İmparatorluk yıldızı Cumhurbaşkanlığımızın forsu üzerindeki on altı yıldızdan biri, Timur'un Büyük İmparatorluğu'nu temsil eder. O Türk'tür. Yeri gelmişken, bir başka yıldız ise, onun torunlarından Babür Şah'ın Hindistan'da kurduğu büyük Babür İmparatorluğu'dur. Timur'un dünya çapında bir âlim olan torunu Uluğ Beğ olduğunu çoğumuz tanımayız. Babası Sultan Şahruh Mirza olan Uluğ Beğ,1394 yılında doğmuş. Annesinin ismi Gevher Şad Hutun idi. Uluğ Beğ, Semerkant'ta kurmuş olduğu rasathanesinde, yeryüzünün, Güneş etrafındaki tam devrini, yani bir yılı 365 gün 6 saat 9 dakika 6 saniye olarak hesaplamış 20. Yüzyılın en modern cihazları, uluğ Beğ'in, sadece 58 saniye yanıldığını ortaya koyuyorlar. Gelelim Timur'a, Timur'un büyük yıkım yaptığı zaten bilinir. Zaten işim onu aklamak değil, Selçuklu ve Osmanlı eserlerine, çok uzun yıllar arkamızı çevirdiğimizde, ihmalciliğimizin izlerini hatırlattığı için bahsettim.

DÜZELTME: 57. Sayımızda DERGÂH-I LEYLÂ'NIN YASAKLARI BOL DÖNEMİ başlığıyla sunulan yazının 6. Paragrafında; "Fatih döneminde (1573)" ile "tam bir asır" ifadelerinde sehven hata yapılmış olup doğrusu, "İkinci Selim döneminde (1573)" ve "tam beş asır" olacaktır. Düzeltiriz.

Kaybolmak üzere olan Kültür Hazinemiz: GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU

TUNCER GÜNAY

Binlerce yıllık bir geçmişi olan ve bir kısmı Orta Asya'dan gelen göçebe Türk topluluklarıyla Anadolu'ya giren geleneksel Türk tiyatrosu oyunlarımızın son kalıntıları da değişen seyirci profili, eğlence anlayışı ve zevkleri nedeniyle artık ortadan kaybolmak üzere...

Hususî olarak hazırlanmış sabit bir sahneye, yazılı oyun metinlerine ve bir tiyatro binasına ihtiyaç göstermeyen, birkaç kişinin bir araya geldiği ya da kalabalık halk topluluklarının olduğu her yerde, çoğunlukla da hazırlık ve prova yapmadan, belli bir konuyu tekrarlamadan, kahvehanelerde, köy odalarında, pazar yerlerinde, düğünlerde, panayırlarda, köy meydanlarında sahnesiz ve perdesiz oynanabilen bu oyunlarımız, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, özellikle Tanzimat'tan sonra, Rum ve Ermeni azınlığın öncülüğünde Batı'dan getirilen modern tiyatro ve sinemanın oldukça gerisinde kalmıştır. Zaman içinde seyirci kitlesinin değişen yapısı ve zevk anlayışıyla birlikte günümüzde tamamen sönmeye yüz tutmuş ya da meddahlık türünde olduğu gibi icra teknikleri ve tarzı değişmiştir.

Çağ hızla değişiyor... Çağın ve tabii ki teknolojinin değişmesiyle birlikte insanların hayat tarzları, eğlence, vakit geçirme anlayışları da değişiyor. Bu sebeple bu köklü değişimleri ve çok farklı olan seyirci profilinin eğilimlerini dikkate almadan, geleneksel Türk tiyatrosu oyunlarına neden sahip çıkmıyoruz şeklinde başlayan sorgulamalar yapmak çok manasızdır artık...

Bir zamanlar bir köy kahvesinde, köylüleri gülmekten yerlere yatıran bir kukla, bir Hacivat-Karagöz gölge oyunu ya da bir meddahın temaşası bugün başını akıllı telefonlardan, tabletlerden ya da bilgisayar oyunlarından kaldıramayan, eğlenme ve esprilere gülme anlayışı çok değişmiş olan bir lise ya da üniversite öğrencisine de aynı şekilde hitap edebilir mi, onlara aynı zevki verebilir mi? Bu nedenle toplumsal hayatın akışına ve zorlamasına uygun olarak geleneksel tiyatro oyunlarımızın kaybolmaya yüz tutmasına, hatta bir kısmının tamamen yok olmasına dur deme imkânımız ve gücümüz yok elbette... Buna mukabil geleneksel tiyatro oyunlarımızın neler olduğunu, neleri kaybettiğimizi ya da kaybetmek üzere olduğumuzu biraz anlatmaya da herhangi bir engel ve zorluk yok...

Nevzuhur Dergisi'nin Sanat Tarihi yazar ve

araştırmacılarından biri olarak biraz bu oyunlardan bahsetmek istiyorum. Geleneksel Türk Tiyatrosu denince akla ilk gelen oyun ve eğlendirme türü tabii ki, bu türlerin en eskisi olan ve göçebe Türk Topluluklarıyla Anadolu'ya gelen kukla oyunlarıdır.

Kukla:

Kukla, Türkler'in Anadolu'ya geldiklerinde birlikte getirdikleri bir gösteri sanatıdır. İstanbul'da Osmanlı döneminde el kuklası, ipli kukla, sopalı kukla, araba kuklası, yer kuklası, ayak kuklası, iskemle kuklası gibi değişik türde kukla gösterileri 19. yüzyıla kadar geliştirilerek sürdürülmüştür. Ama kukla sanatı, ondan daha eski bir gösteri olan meddahlık ve İstanbul'a 16. yüzyılda geldiği sanılan Karagöz kadar yaygın olmamıştır.

Meddahlık:

Meddahlık, bir konuyu oynayarak anlatma sanatıdır ve İslam ülkelerinde oldukça yaygın bir gelişme alanı bulmuştur. Öbür gösteri türlerinde güldürüye ağırlık verilmesine karşılık meddahlıkta acıklı, duygusal, dinsel ve kahramanlıkla ilgili konulara da rahatlıkla yer verilebiliyordu. Aynı zamanda **kıssahan** diye anılan meddahlar, sarayda olduğu gibi halk arasında da büyük ilgi görmüş, özellikle kahvehanelerde İstanbulluların eğlence gereksinimini yüzyıllar boyunca karşılamıştır. Fatih Sultan Mehmed'in sarayında Mustafa, Balaban Lâl ve Ömer adlı kıssahan ve nedimleri daha sonra, II. Selim döneminde Nakkaş Hasan, Çokeydi Reis, III. Murad döneminde ise Meddah Eğlence, Lâlin Kaba diye bilinen Bursalı Seyit Mustafa Çelebi ve Derviş Hasan gibi meddahlar izlemişlerdir. Bu geleneksel temaşa türü İstanbul'da Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar daha pek çok sanatçı yetiştirmiş, bunlardan Şükrü Efendi, İsmet Efendi ve Meddah Sururi gibi sanatçıları görüp dinlemiş olan bazı İstanbullular onların ününü canlı birer tanık olarak günümüz kuşaklarına bile iletmiştir.

Bir meddah gösterisi...

Meddahlık sanatı, İmitatör Rasih'le birlikte bir ölçüde zamana uymuş, 1940'larda ise ünlü sinema ve seslendirme sanatçısı Ferdi Tayfur meddahlığa tam anlamıyla çağdaş bir nitelik kazandırmıştır. Günümüzde Cem Yılmaz, Ata Demirer, Settar Tanrıöver gibi bazı sanatçıların bu geleneksel sanat türünü günün koşullarına uygun bir biçim ve içerikle sürdürdükleri, ünlü sinema ve tiyatro oyuncularından Rahmetli Erol Günaydın'ın ise meddahlığı geleneksel özellikleri içinde yaşatmaya çalıştığı söylenebilir.

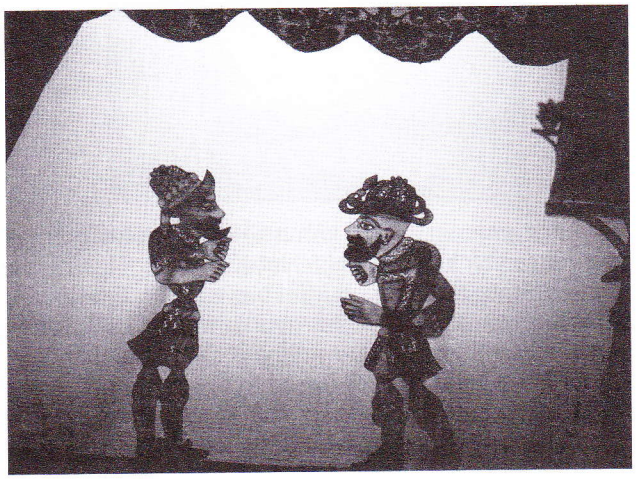

Karagöz ve Hacivat:

Türkler'in toplumsal yaşamında önemli bir yeri olan bir başka geleneksel gösteri türü de, bir çeşit gölge oyunu olan Karagöz'dür. Gölge oyununun kökeni konusunda değişik görüşler ileri sürülmektedir. Cava, Endonezya ya da Çin gibi Uzakdoğu ülkesinde ortaya çıkmış ve Hindistan üzerinden Ortadoğu'ya gelmiş olması akla yakındır. Bazı kaynaklar Karagöz'ün 14. yüzyılda Orhan Gazi zamanında Bursa'da ortaya çıktığını ileri sürüyorsa da, günümüzde daha yaygın bir görüşe göre Türkler gölge oyunu tekniğini 16. yüzyılda Mısır'dan almış ve bu oyun türüne Karagöz adı altında kesin biçimini 17. yüzyılda kazandırmışlardır.

Hacivat- Karagöz Gölge Oyunu...

Karagöz de meddahlık gibi bir kişinin üretme gücüne dayanan bir gösteri türüdür. **Hayalî** ya da **hayalbâz** denilen karagözcünün bir de **yardak** adı verilen yardımcısı vardır. Klasik bir Karagöz oyunu genellikle dört bölümden oluşur: Hacivat'ın semai söyleyerek perdeye geldiği ve perde gazelini okuduktan sonra dua edip Karagöz'ü perdeye çağırdı **mukkadime** (giriş) bölümü.

Hacivat'la Karagöz arasında geçen ve doğrudan konuyla ilgisi olmayıp daha çok Karagöz'ün yanlış anlamalarından ortaya çıkan güldürücü **muhavere** (karşılıklı konuşma) bölümü. Başka kişilerin de katıldığı ve oyuna adını veren olayların yer aldığı fasıl. Karagöz'le Hacivat arasında geçen kısa bir uzlaşma konuşmasıyla noktalanan bitiş bölümü.

Karagöz oyunlarının konuları çoğunlukla gerçek yaşamdan alınmış sahnelerden oluşur: Mahalle yaşayışı, esnaf ve evlenme töreleri, toplumsal ve siyasal taşlamaya elverişli olaylar gibi. Bunun dışında Ferhat ile Şirin, Tahir ile Zühre, Arzu ile Kamber gibi halk hikâyelerinden, olağandışı öğelere yer veren masallardan da yararlanıldığı görülür. Sarayda oynatılan örneklerinde belli bir inceliğe ulaşan Karagöz oyunlarının, özellikle Osmanlı toplumunun kadınların ve erkeklerin birlikte eğlenmelerini yasakladığı dönemlerinde, daha çok yetişkin, erkek seyircilerin gittiği kahvehanelerdeki gösterilerinde açık saçık bir kimliğe büründüğü de göze çarpar. Karagöz'ün başlıca dağarcığı 28 oyundan oluşmakla birlikte, zaman zaman güncel olaylardan da esinlenerek yeni Karagöz oyunlarının türetildiği görülmüştür. Oyunun iki başkişisi halk zekâsını ve halkın gözündeki bilgiç Osmanlı münevverini temsil eden, ama bir yandan da Karagöz'e ve mahalleliye yardımdan geri kalmayan Hacivat'tır. Bunlar dışında Tiryaki, giyimine düşkün Mirasyedi Çelebi ve genellikle zenne denilen genç kadın tipleri, mahallenin aptalı Beberuhi, Tuzsuz Deli Bekir, Zeybek gibi kabadayı ve külhanbeyi tipleri, Kürt, Laz, Kastamonulu, Bolulu, Acem, Rumelili, Yahudi, Rum, Ermeni, Arap, Zenci, Frenk gibi taşralı ya da azınlıktan olup şive taklidi yapan Osmanlı İmparatorluğu'nun değişik kesimlerinden gelip İstanbul'da toplanmış olanlar ile cin, büyücü, yılan ve canavar gibi olağanüstü yaratıklar vardır.

Geleneksel Türk tiyatrosunun parlak bir örneği olan Karagöz'ün 16. yüzyıldan bu yana pek çok usta hayalci geliştirip zenginleştirmişse de bu sanat türünün bütün inceliklerini bilen geleneksel hayal ustalarının nesli artık tükenmiştir. Karagöz sanatını zamanımıza kadar getirmiş büyük hayalciler arasında Hayali Memduh Bey ile Hayali Küçük Ali'den sonra günümüzde bu sanatı yaşatmaya çalışanTacettin Diker ve Metin Özlen'in adlarını da anmak gerekir.

Ortaoyunu:

Geleneksel Türk tiyatrosunun birçok bakımlardan Karagöz'e benzeyen, ama canlı oyuncularla oynayan bir türü de ortaoyunudur. 16. ve 17. yüzyıllardaki kol oyunu, taklit oyunu, meydan oyunu ve zuhuri gibi oyuncu kollarının gösterilerinden kaynaklanan bu gösteri türü kesin biçimini ve ortaoyunu adını 19. yüzyılda almıştır. Karagöz'de ve İtalyanların commediadell'arte'sinde olduğu gibi ortaoyununda da yazılı bir oyun metni yoktur. Ana çizgileri bilinen bir konu ele alınarak, oyuncuların doğaçlama, yani tuluat yoluyla geliştirdikleri olaylar dizisi, gene

Karagöz'dekine benzer konular ve ondakine benzer oyun kişileriyle sahneye getirilir. Oyun yeri seyircilerin çevrelediği hemen hemen boş bir alandır. Erkek seyirciler ve kadın seyirciler ayrı ayrı yerlerde otururlar.

Ortaoyununda Karagöz'ün karşılığı Kavuklu, Hacivat'ın karşılığı ise Pişekâr'dır. Öbür oyun kişileri Karagöz'deki kişilerle büyük benzerlik gösteren kalıplaşmış tiplerdir. Ortaoyunu da Karagöz gibi dört bölümden oluşur. Ama burada perde gazeli yerine Pişekâr'ın seyirciyi selamlaması ve zurnacıyla konuşarak oyunu açması, muhavere bölümünde ise Pişekâr ile Kavuklunun tanışma konuşmaları (arzbâr) ve Kavuklunun sonunda rüya olduğu anlaşılan bir olayı anlatması (tekerleme) gibi özellikler ortaoyununun Karagöz'den ayrıldığı bazı ayrıntılardır.

Köy meydanlarında, Pazar yerlerinde oynanabilen ortaoyunu...

Ortaoyunu günümüzdeki epik tiyatroyu andıran açık biçimiyle her türlü yeniliği özümleyebilecek bir yapıya sahip olmakla birlikte, en parlak örneklerini verdiği 19. yüzyılda bir yandan tuluat tiyatrosunun yozlaştırıcı etkisi, bir yandan da Batı etkisinin İstanbul'da yaygınlık kazanması yüzünden daha fazla gelişemeden sınırlı bir ölçüyü aşamamış ve güdük kalmıştır. Günümüzde bu türden yararlanarak çağdaş ve yerli bir tiyatro geliştirme çabaları da sürüp gitmektedir. Bu denemelerin başarılı örnekleri arasında İstanbul yaşayışını canlandıran Ahmet Kutsi Tecer'ın **Köşebaşı** (1948), Oktay Rifat'ın **Oyun İçinde Oyun** (1948), ve Haldun Taner'in **Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım** (1964) oyunlarını sayabiliriz.

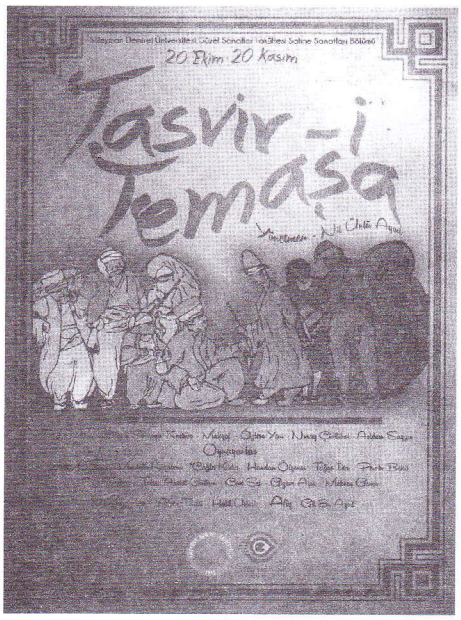

GEZDİM KİLİS'İ

MUSTAFA ALPAYDIN

Nasip oldu geldim dostlar yanına
Bir ilkbahar günü gördüm Kilis'i
Çocukluk gününden gençlik çağına
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

Kırlarda çiçekler açmış rengârenk
Yeşilin tonları büyülü ahenk
Belimde fişeklik omzumda tüfenk
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

Ya Allah diyerek çıkmıştım yola
Zoppun pınarında on dakka mola
Gezi zor başladı sonu hayrola
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

Mesire yerimiz serin Akpınar
Suları soğuktur dört mevsim akar
Analar oğluna güzel kız bakar
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

Söğütlü derenin asfalt yolları
Gelinlik kızları giymiş alları
Kebap yellemekten yorgun kolları
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

Seve barajında çoban ezgisi
Kızıla boyandı ufuk çizgisi
Gün batımı diyor mantık sezgisi
Zaman tünelinde gezdim Kilis'i

DELİ GÖNLÜM

OSMAN NEBİOĞLU
(HIŞIR OSMAN)

Ne bu telaş deli gönlüm
Dünya sana yar mı sanki
Alan alsın satan satsın
Malın mülkün var mı sanki

Yaşadığın şu ömre bak
Sevda saklı vuslat yasak
Eni sonu kara toprak
Doğan güneş kâr mı sanki

Gün gelir ki batar günün
Toprağa karışır dünün
Gece de gündüz de senin
Her ikisi bir mi sanki

Bırak Hışır'ın yakasın
İsteme ondan dahasın
Yıkamayın öyle kalsın
Dünya ona kir mi sanki

Antalya Kepez Belediyesi'nin Ahmet Hamdi TANPINAR adına düzenlediği ve bu yıl üçüncüsünü gerçekleştirdiği Edebiyat Yarışması çerçevesinde Antalya kültürüne yaptığı hizmetlerinden dolayı dergimizin sahibi Mustafa AKBABA "Onur Ödülü" ne lâyık görülmüştür.

26 Mayıs 2017 tarihinde Cuma günü saat 14.00 de Erdem Bayazıt Kültür Merkezi'nde yapılan merasimde onur belgesi ve plâketini Kepez Belediye Başkanı Sayın Hakan TÜTÜNCÜ'nün elinde alan dostumuzu tebrik eder, daha pek çok vesilelerle anılmasını dileriz.

NEVZUHUR

Dergimizin nâşiri **MUSTAFA AKBABA**'nın **EYLÛL DENİZİNDE BİR MARTI** adını taşıyan şiir kitabı okuyucusu ile buluştu.

Değerli dostumuzu bu güzel eserinden dolayı tebrik eder, başarılarının devamını dileriz.
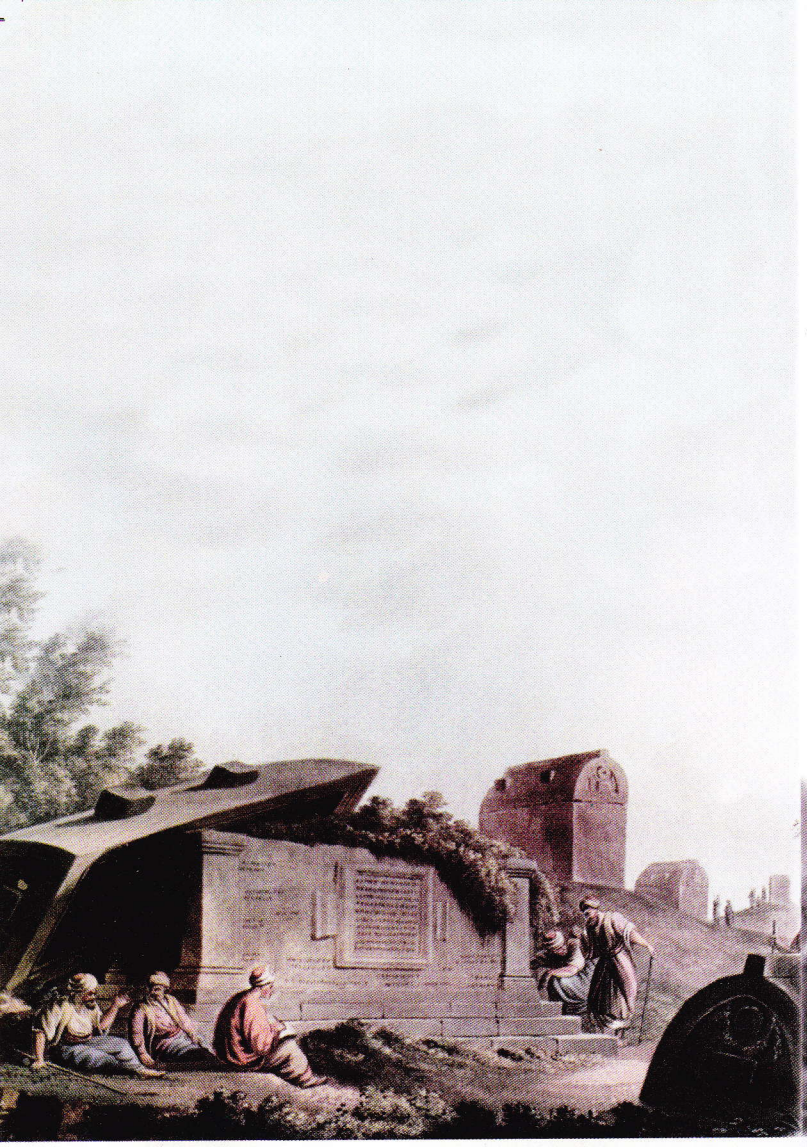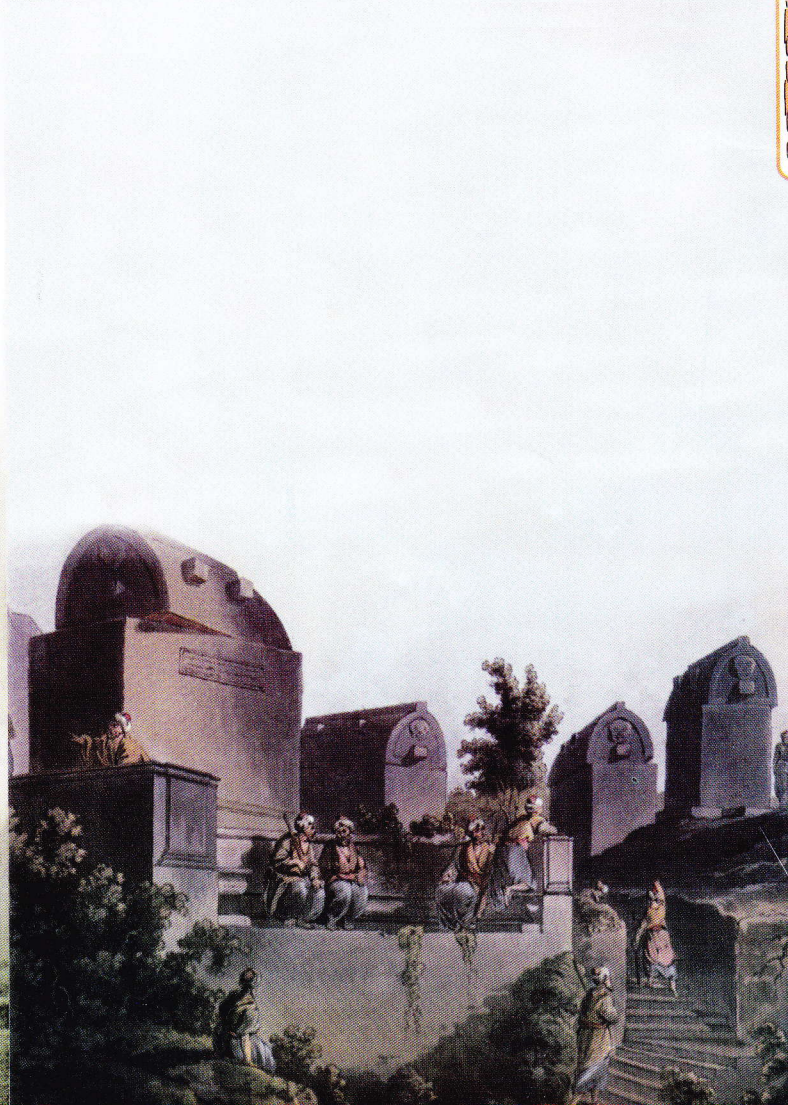
NEVZUHUR